

Ефрасіння Іванаўна — адна з лепшых мясцовых спявачак. У 1980 годзе разам з іншымі неглюбчанкамі ездзіла ў Маскву, дзе іх песні запісвалі на Усесаюзнай фірме грамзапісу “Мелодыя” (потым некалькі песень былі выдадзены на грампласцінках). Ейная хата і сёння прыбраная цудоўнымі ручнікамі, якія яна рабіла сама. Але ж пра сваё жыццё ніхто лепш за яе саму не раскажа, таму і прыводжу тут ейны расповед. Як кажа Ефрасіння Іванаўна, “эта як штобы спісаў маю жыўню ету ўсю, дак бы наверх вота такую во ў кніжку ўсё не ўлезла!” У запісе захоўвала адметнасці жывой гутарковай мовы, пад нормы сучаснай беларускай літаратурнай мовы не падганяла, бо тады шмат страцілася б. Шкада толькі, што на пісьме не перадаць увесь каларыт гаворкі. Дарэчы, магчымасць пачуць сапраўдную жывую дыялектную мову таксама прываблівае мяне ў фальклору.

І яшчэ. У 2011 годзе гомельскія газеты пісалі: кіроўца тралейбуса загінуў пад коламі машыны са свайго парку... Праз некалькі месяцаў даведалася: гэта быў сын Ефрасінні Іванаўны. Ужо трыццаць год яна спявае толькі ў царкоўным хоры...

Пра песні

— Як спявалі нашыя бабы, так жа і мы пашлі па іхняму пакаленію. Другога нічога такога не было. Тады пелі жніво, палонне, еслі ўжо поляць, дак пелі. А так жа не збіраліся, як мы сабяромся кучаю. Мы ж ужо як савярменныя песні пяём, вечар пяём, часоў да дзесяці. Тады ўжо ўсё сляло слухае, як мы пяём. А так у нас, як на Хутары (частка Неглюбкі. — І.Г.) мы пелі, нідзе так не пяюць!

У калхозі жалі ж мы па дзве, па тры, па чатыры чалавекі — паласу займуць. Ну, і пяюць жа ўсі тады. Тады ўжо так красіва, што раслухаюцца, як пяюць. На жніво хто ўмеў, дак і адзін занімаў постаць. Дае еслі голас, пяюць па ўсёй гарэ. А хто няма ніякага голаса, дак маўчыць, жне і жне ўсё. А мы ўсё ў чатырх жалі, тож ж, быстра жалі. То ў мяне сваякруха, яна як хапане жменю, дак быстра то жала. Ну, мы ўжо тут ужо пяём усё ўмесце. А тады па гарэ па ўсёй, ідзе ўжо хто, можа хто, еслі ўжо ўмеюць, то пяюць. Адну песню, а можа, хто і другую. Ужо ж ня прыслухаіся, якую. Чуеш, хто-та пяе, ну і мы пяем. Хто-та “Жнеі мае маладыя, жнеечкі мае маладзенькіе”, “Заячка дай па жыцечку, дай па чыстам полю”, а тады “Захурьўся да мой татачка да па маёй горькай долі”.

Пад час фальклорнай экспедыцыйнай працы найперш шукаеш старэйшых людзей, якія памятаюць песні сваёй вёскі. Сталы век — гэта і вялікі жыццёвы досвед, і народная мудрасць. З адной такой жанчынай і хачу пазнаёміць. Гэта Ефрасіння Іванаўна Дзямчыхіна, жыве яна ў Неглюбцы, што ў Веткаўскім раёне.

Ефрасіння Іванаўна

Ціха ня пелі. Врэмя якое ё, дак пабурчыш ціхенька. А я ціха не любіла, я ўсё любіла, штоб у мяня на ўвесь голас. Я ўчылася... Кажа, песня пяецца: «Я прапела, прагуляла сваю долю наўсягда, штоб ня пела, ня гуляла, можа б, долячка была». Я змалкуначала, куды іду, ў шчавель іду, і пяю. Куды ні іду, ў поле, ўсё й пяю, адна! І пяю на ўсю галаву! Я ўжо як паднялася ўжо ў дзетстве на ўсё на етае. Гусей, кажу, пашчу, і пяю на ўсё балота. Я ж табе кажу, прапела ўсё, мужыка (мужа. — І.Г.) прапела, сына. Мужыку было 21 год, як памёр. Ужэ Лёша, трыццаць год ужо пашоў. Я ўжо пахавала сына, так ужо ўсё. У гэтым дзеле ужо ня ўчаствую. Ні песня, нічыво...

Як унукаў вучыць

— Унукі прыязджаюць, да яны так ужо ўсё ў мяне пытаюць, а я ўсё ім раскажваю, а я іх ўсё ўчу. Дружыце, дзеткі, дружыце, з хлопцамы дружыце. Толькі, гаварю, глядзіце. Гаманіце з усімы, гаварю, ня грэбуйце нікім. Кажу, ў мене такія былі хлопцы, што на яго глядзець нельга было, а я яго на первае места, кажу. У нас хатка была такая, што маленькая, яшчэ я дзеўкай была. Прыйдучь, а тады ж галадоўка яшчэ была, дак у бульбу ўсё гнілюю хадзілі. Я пайду, бульбу тую нанашу, бульбы гнільня, такая лаханка. Матка-пакойніца намые яе, а аны сабяруцца ўжо, прыходзяць.

Я гаварю, ну, ребятыкі, Хвёдаравіч, давай-ка, кажу, арганізую. Ён, ну-ка, хлопцы, давайця! Сядучь кругом тыя лаханкі, за адну мінуту палупяць. Дае ешчэ счас адзін, каторы прыходзіў мене ў сваты, дак, жывы шчэ. Дае ўсё так, ох, змяя, ох, змяя, хітрая была, ой, змяя! Я кажу, как жа, нада быць хітрай, ня дурной! Во. Дае вота за ета так і любяць жа хлопцы. Есл ты, ну, не любіш ты яго, ну, ня хочу, што ён паўз мяне шархаецца. А я ўсё раўно яго, пабач, што называю. Ну, прыйдучь, кажу, ой, мае вы, кажу, дарагія мае, залатыя хлопчыкі, кажу, ну, няма места, садзіцесь хоць. А мост (падлога. — І.Г.) ужэ някрашан, тады ж не красілі, а мост у нас быў, асінавы. Я яго вымыю, ён быў як ета во марля, такі белы. Садзіцесь, гаварю, на мост. І на мост пасадзяцца, і сядзяць гуляюць. Вот так. Вот такі ў мяне быў харакцер, падход.

Пра празрывага

— Нам раскажвалі нашы маткі, Надула — такі быў чалавек. Ужо змёрлі яго і ўнукі, і праўнукі. Ён, у нас пасёлак быў, Расуха называлася, ён у Расусе жыў. Як вам сказаць, начытаны быў, празрывы, што ўсё ён знаў. Ці яно там напісана было, ці ён усё знаў так. Сабярэ ж дзяцей і кажэ: вот пойдзя зязлены (жалезны. — І.Г.) конь па полю. Эта будзя трактар, трактар пойдзя, і папаша. Гара з гарой сойдзецца, пазапахваюць і сцэжкі, і дарожкі ўсе. Яно ж праўда, ужо ўсё тут пазапахана. І паляціць птушка зязленая — ета самалёт. І абаўецца ўвесь свет павуцінай — ета ўжо провад, у нас усё ж у правадах. І гаворы, папашуць, і хлеба ня будзя. Адна дзетка будзя, ета цеста будучь, і адна печ на ўвесь мір. Яно ж і ё так. Мы счас не пяком, мы ж тады пяклі самы хлеб. Як бальшыя былі сем'і, па 25 чалавек было ў сем'і, пяклі кажды дзень хлеб. Яно ж усё спольнілася.

...А пра гарады ён казаў, што як будучь іціць у горад, будучь пльыць, як павукі, і будучь із горада так іціць у дзярэўню. Дык яно і будзя так. Ешчэ, дзеткі, будзя ўсяго, вы шчэ маладыя, шчэ будзя. Таво што работаць у нас ужо некаму. Хто ў нас будзя работаць? Ета ўжэ анвалід, яна ня сея ўсё дзёбы. Я ўжо тож такая нікая, што глядзі, ні сёння-заўтра зваліся. Ну, і мяне нікога. Муж як і ётай толькі два двары, мужык і жонка. А то ўсё такія, 84 гады, 80 во саседка. На етай вуліцы пяць чалавек жыве, па аднаму...

Занатавала Ірына ГЛУШЭЦ, метадыст па этнаграфіі і фальклору Гомельскага абласнога цэнтру народнай творчасці